

ОТ АФГАНИСТАНСКОТО ГНЕЗДО НА ОСИТЕ КЪМ СЪВРЕМЕННИЯ ТЕРОРИЗЪМ (някои военнотехнически аспекти)

Ст. н. с. Николай Котев

Един от неизяснените въпроси в политиката на САЩ в последните десетилетия на XX век е този за периода на съветскоафганистанската война. Този въпрос е свързан преди всичко с един от най-важните периоди на т. нар. “студена война”, в което един срещу друг бяха застанали не само една срещу друга супердържавите САЩ и СССР, но и ръководените от тях в Европа военнополитически блокове НАТО и Варшавски договор. У нас този въпрос е изследван от сравнително малко автори.¹

При разглеждането на политиката на САЩ и на “непримиримата опозиция” по време на съветско-афганистанската война като последващ източник на терористично насилие трябва да бъде обърнато внимание както на международния, така и на вътрешния план на конфликта.

В международен план, най-близката задача бе да се изгради съветски ракетно-термоядрен щит, който да прикрие границите на СССР откъм държавите, граничещи с Индийския океан, а също така да се противопостави на групировката, намираща се под командването на новото американско командване на създадените “сили за бързо реагиране”*, т. нар. “Сентком”. Командването на последното в своя директива дефинира, че това е най-голямата от всички създадени по географски принцип от 1948 г. войскови групировки, като се вземат предвид важността на региона на Югозападна Азия. В зоната на отговорност на “Сентком” е включен огромният регион на държавите, граничещи с Индийския океан и Персийския залив. Общо за строителството и оборудването на инфраструктурата в “зоната на отговорност” на “Сентком” са изразходвани в периода на 1980-1983 г. около 1 милиард US долара и са планирани да бъдат предоставени отново (но този път за периода 1983-1987 г.) повече от 13 милиарда US долара. За същността на

противоречията между Великите сили по въпроса на Средна Азия може да съдим от съдържанието на статията “Връщането в региона под знамето на исляма” на сирийския военен коментатор полковник Ал-Хейсам Али-Аюби, публикувана в дамаския всекидневник “Тишрин”. В статията се подчертавал замисълът на американската администрация на Картър “да прикрие цепнатините, възникнали в пояса на обкръжаването на СССР откъм юг. А тъй като откъм юг с него граничат мюсюлмански държави, то следователно САЩ са длъжни да “противопоставят на Москва исляма” и да развърнат активност в това направление”.²

Срещите с пакистанските ръководители, проведени в периода на съветско-афганистанската война оставиха отворен за разглеждане един много важен въпрос – този за разработката на ядрено оръжие от правителството на Пакистан, което в бъдеще трябваше да се превърне в първата “ислямска бомба”. Този проект става известен на журналистите като “Проект № 706” – кодовото название на комплекс от научни изследвания, които трябвало да дадат на пакистанското правителство в Исламабад ядрено взривно устройство. В това отношение САЩ бе предало на Пакистан всичко необходимо за създаването ѝ – започвайки от липсващите подробности и детайли на ядрения проект и, свършвайки до продажбата на изстребителите-бомбардировачи “F-16”, нужни за осъществяване на пробива в определеното направление. Изстребителите бомбардировачи “F-16” били нужни също така и за прикриването при нужда на полетите на американските стратегически бомбардировачи “B-52”.

Още в първите години на съветско-афганистанската война, в района на градовете Исламабад, Пешавар, Квета и Лахор са създадени хранилища на американско химическо оръжие, което е доставяно с американски военнотранспортни самолети от военните арсенали на САЩ. Във връзка с това, индийският министър на отбраната Р. Венкатараман направил през юли 1982 г. изявление в Индийския парламент, в което се казва че “крупномащабните доставки на съвременни въоръжения за Пакистан представляват пряка заплаха за сигурността на нашата държава”.³

Непосредствено след идването на власт в САЩ на Рейгъновата администрация, започва интензивното подпомагане на формированията на афганистанската непримирима опозиция. За тази цел, през 1982 г. за нуждите им са предоставени близо 100 милиона US долара, които отиват за подготовката, екипирането и въоръжаването на щурмови формирования на афганистанската непримирима опозиция. Общо в периода до средата на 1983 г., на територията на Пакистан са били изградени допълнително около 50 опорни пункта и над 20 специални бази, в които се провеждало обучението и подготовката на афганистанските контрареволуционери, осъществявано от пакистански военни инструктори, американски и китайски “съветници”.

Само за петте години от осъществяването на Априлската революция от 1978 г. на територията на Демократична Република Афганистан, за нуждите на афганистанската “непримирима опозиция” САЩ изразходвали 218 милиона долара, а ФРГ и Великобритания – съответно 24 и 28 милиона долара, като в учебните центрове, чието число вече надвишавало стотина броя, са били подготвени за въоръжена борба повече от 100 хиляди бойци и са били изградени допълнително големи бази, в които е складирано съвременно американско оръжие, включително и химическо.⁴ От юни 1978 г. до ноември 1979 г. с американска помощ са били подготвени около 30 хиляди въоръжени наемници, превърнали се в ядрото на силите за нахлуване на територията на Афганистан.⁵ Този модел на действие на ръководството на САЩ напомня за американската политика през първите месеци и години на революцията на Ф. Кастро в Куба, както и за провала на нахлуването в залива “Кочинос”.⁶

Непосредствено след победата на Априлската (“саурската”) революция от 1978 г., когато с помощта на афганистанските механизирани и танкови подразделения на власт идва военно-политическо ръководство начело с президента Нур Мохамад Тараки и премиер-министъра Хафизула Амин, започва борба срещу въоръжените формирования на “ахванистите”, действащи по границите на държавата или във вътрешността на провинциите ѝ. Последните са представители на реакционната мюсюлманска групи-

ровка “Ахван-ол-мослемин”, която е създадена на територията на държавата още от средата на 60-те години на ХХ век, а след Априлската революция от 1978 г., започва да извършва терористични актове и убийства на различни представители на новата власт в ДР Афганистан.⁷ На 14 февруари 1979 г., в Кабул е отвлечен посланикът на САЩ в ДР Афганистан Адолф Дабс. И до днес не е ясно защо в това тежко за афганистанското правителство време, на посланика на САЩ не е предоставена охрана. След отвлечането на посланика на САЩ, терористите поставят искания за освобождаването на няколко афганистански мюсюлмански лидери, които по заявление на афганистанските власти “...въобще не били задържани от тях”.⁸ В завързалата се престрелка по време на опита за освобождаването му, посланик Адолф Дабс е убит. Този трагичен случай изменя политическата линия на поведение на администрацията на президента на САЩ Джими Картър по отношение на правителството на Нур Мохамад Тараки. Съглашенията за предоставянето на американска икономическа помощ са отменени, а политиката на правителството на Нур Мохамад Тараки е осъдена като “комунистически режим” и то е обвинено в нарушаване на правата на човека.⁹ През март 1979 г. в Херат е потушено и едно голямо въстание срещу управлението на Нур Мохамад Тараки, при което и от двете страни са дадени много човешки жертви. Малко преди въстанието в Херат през март 1979 г., един от афганистанските лидери на “въоръжената опозиция” Зия Насери посещава Държавния департамент на САЩ, от който е поискана помощ в доставянето на тежко въоръжение за формированията на “непримиримата опозиция”. В разговорите с него вземат участие началникът на отдела по въпросите на Афганистан в Държавния департамент на САЩ Роналд Лоргън и сенаторите Франк Чърч и Дж. Джавитс.¹⁰ Малко по-късно (т.е. непосредствено след навлизането на съветските войски на територията на ДР Афганистан) – на 9 януари 1980 г., по време на новогодишните празници на Конгреса на САЩ, в кабинета С-407 от сенатското крило на американския Капитолий, висшите чиновове на ЦРУ запознават специално поканена група от сенатори със своите планове от провеждането

на военнизиранни операции на територията на Афганистан. По тази програма, ЦРУ трябвало да окаже на терористичните групи, действащи на територията на Афганистан помощ, която трябвало да бъде съществено разширена.¹¹

На територията на самия Афганистан, особено опасни били отрядите, които масирано използвали ръчните противотанкови гранатохвъргачки РПГ-7 срещу съветската бронирана и транспортна техника. Много често с подобни устройващи засади групи от моджахеди, които били въоръжени с РПГ-та, се сблъскват съветските и афганистански войници и офицери.¹² Въоръжени с леко стрелко оръжие и отлично познавайки местността, на която се намирали, формированията се появявали внезапно, устройвали засади или нанасяли удари срещу постове, гарнизони на дислокация на съветските и афганистанските бойни подразделения, различни стопански и военни обекти, извършвали обстрели с реактивно оръжие или минохвъргачки, диверсионно-терористични акции, нападения на транспортни колони по пътищата, целящи прекъсването на превозите и подвозите и, с цел на грабеж.¹³ По-късно, по американски сведения става известно, че терористичните формирования за целия период на войната са унищожили около 11 хиляди съветски различни камиона (и още по-голям брой афганистански).¹⁴

На територията на ДР Афганистан често пъти съветските военнослужещи и граждански специалисти и бойната и граждански моторни превозни средства (МПС) се натъквали на различни миниранни обекти и подготвени противопехотни и противотанкови минни полета, поставени от привържениците на “непримиримата опозиция” – моджахедите. Сред противопехотните мини, на които се натъкват въоръжените сили от ОКСВА, може би най-опасни са италианските мини, поставяни от края на 1984 г.¹⁵ Те са изработвани в дървено сандъче, факт който не позволявал те да бъдат откривани със стандартната минотърсачна техника. Но и тези противопехотни мини били успешно неутрализиранни от обучените кучета на сапърните служби, които при нужда са “способни изборително да открият доста малки количества взривни вещества”.¹⁶ Много често от терористичните формирования на въоръжената афгани-

станска опозиция се използвали и друг вид италиански мини – с маркировка TS-50 AR. Това е противопехотна скачаща мина, имаща чувствителен електронен взривател, снабден с блок за самоликвидация и устройство за неизвлекаемост.¹⁷

На територията на Афганистан масово се използвало и друг вид оръжие – т.нар. “едностволна реактивна артилерия” – ракети, които се разполагали от моджахедите по склоновете на планините около охраняваните от съветските подразделения жизненоважни за афганистанската икономика обекти. Такива едностволни ПУ-контейнери масово се внасяли през границите на Афганистан.¹⁸ Масово се използвали също така и неуправляеми реактивни снаряди от типа С-5, С-8, С-13 и др., които лесно се намирили в районите на катастрофиралите или аварирали съветски и афганистански правителствени вертолети и самолети.¹⁹ Голяма част от своето оръжие, боеприпасите и др., представителите на “непримиримата опозиция” получават през пакистанска територия, или по-точно след разтоварването му от кораби в пристанището на гр.Карачи и от самолетите на летището на пакистанската авиобаза Марипур, след което е изтегляно в северно направление към района на гр. Пешавар, а оттам през сухопътната пакистанско-афганистанска граница в направлението на гр.Хост за нуждите на терористичните формирования на полевите командири от “непримиримата опозиция”.²⁰ Така например, още преди гибелта на първия афганистански президент Нур Мохамад Тараки (през септември 1979 г.), през юни същата година, в пристанището на гр.Карачи са разтоварени от кораба “Ал-Калсум” около две хиляди тона различно стрелково оръжие, доставено от британските складове на компанията “Интерармс”. Преди всичко, това били карабините “Лий Енфилд” и американските автоматически карабини b62-S”, като последните са всъщност точни копия на автоматическите карабини “АК-47”.²¹

Съставът и организационната структура на всяко терористично формирование на “непримиримата опозиция” е различно, но най-често се доближавала до цифрата от 50 моджахеди. В ударната група се включвали: командир (главатар), имащ двама-три-ма телохранители; заместник-командир (заместник на главатаря);

две-три бойни групи (включващи по 6-8 моджахеди); един-два разчета с крупнокалибрени картечници; един-два минохвъргачни разчета; два-три разчета гранатохвъргачи; група за миниране (4-5 сапъора).²² По-късно в една от американските научноизследователски разработки за войната на територията на Афганистан бе отбелязано следното за тактиката на формиранията на “неприимиримата опозиция”: “В Афганистан, моджахедите рядко използвали бронев автомобили и рядко се придвижвали покрай магистралите. Вместо това, техните лековъоръжени отряди тайно прониквали през най-суровите територии на планетата, концентрирайки се за последващата атака или засада. Руснаците скоро откриха, че имат проблем с контрола над ограничената мрежа от пътища и с попадащите в засада транспортни колони, превозващи материали от Съветския съюз до базовите лагери и градове на Афганистан. Способността на съветските войски да поддържат присъствието си в страната зависела от възможността да осигуряват предвижванията по пътищата, като по такъв начин болшинството от боевете ставало заради желанието на противоборстващите страни да контролират пътищата...”²³ По време на съветско-афганистанската война, на територията на Афганистан започнали да се появяват и отряди от арабски и други наемници, които са финансирани от разположените на територията на Пакистан през 1983-1984 г. Две организации “Исламския фонд за спасение” и “Домът на последователите” (“Мактаб-ал-Кидамат”) са фондове, занимаващи се с финансирането и обучаването на наемниците.²⁴ За жертвите дадени от страна на съветските бойни подразделения, от изстрели на американски, шведски и френски наемници пише в своите спомени и съветският военен лекар Юрий Епифанов, оперирал ранените съветски военносслужещи в медсанбата в района на гр.Кандахар.²⁵ Така например, само по време на боевете през втората половина на 1988 г. В провинциите Кандахар, Кундуз и Нангархар, са убити двама американски, 6 пакистански и 6 арабски военни инструктори, обучаващи отрядите на въоръжената опозиция.²⁶ През юли 1983 г. В района на Баграм (провинция Параван), във въоръжен сблъсък с група на съветския “спецназ” е заловен

керван на терористично формирование, насочващ се от провинцията Бадахшан и превозващ повече от два тона от скъпоценният камък лазурит, на обща стойност от два и половина милиона долара. В боя сред убитите е открит и трупът на британеца Стюърт Боудмън, у когото са открити фото и киноматериали с кадри показващи дислокацията на съветските и афганистанските подразделения. На неговите топографически карти, отпечатани в САЩ са открити редица обозначения на съветски и афганистански обекти с военно назначение. В групата са влизали и няколко други представители на западните държави. Тя притежавала редица специални средства за свръзка, осъществявана през изкуствените сателити на земята за свръзка (ИСЗС), с портативни компютри за шифриране на информацията, инструкции за изготвянето на взривни вещества и взривни устройства с електрически, часови и химически взриватели.²⁷ Подобни разузнавателни групи, често пъти са прехвърляни през пакистанско-афганистанската граница със знанието на Междудушевноста за разузнаване на Пакистан.

Главната опасност за правителствата на ДР Афганистан на Бабрак Кармал и Наджибула идва от разположения на територията на Пакистан “алианс на непримиримата опозиция”, в която влизат организациите на “Движението за ислямска революция на Афганистан” на пушуна* моулави Мухамад Наби (Мухамеди), въоръжените отряди на таджика Ахмад шах Масуд**, въоръжените формирования на “Националния ислямски фронт на Афганистан” на пушуна (регионален етнос – бел.ред.) пир Саид Ахмад Гилани, организацията “Национален фронт за спасението на Афганистан” на потомствения хазрат Сибхатула Моджадеди, на един от лидерите и основателите на “Хизб ислами-йе Афганистан” (“Ислямската партия на Афганистан”) на пушуна Гулбеддин Хекматияр, на лидерът на партията “Джамаат-ислами-й Афганистан” (“Ислямското общество на Афганистан”), – таджика професор по теология Бурхануддин Раббани и партията на Юнус Халес. Всички тези организации и партии влизали в т. нар. “Ислямски съюз на моджахедите на Афганистан” или известен още като “алианса на седемте”, чиято цел е “освобождаването на Афганистан, даването на отпор на

руския империализъм” и създаването на теократическа държава. В “Алиансът на седемте”, Бурханнудин Раббани оглавявал неговия Военен комитет. Всъщност, в религиозно отношение това са представители на сунитското крило, които освен Корана признавали и т.нар. Суна, т.е. Преданието. Сунитското крило привличало последователи преди всичко на територията на Турция, Индустан и др.²⁸ “Алиансът на седемте” получавал голяма помощ от пакистанското правителство, което обаче не винаги е било добре разположено към полевите командири и техните отряди, тъй като не могло да ги държи под контрол. Така например, през декември 1985 г., пакистанският режим провежда редица големи военни операции срещу пушунските племена, населяващи района на стратегически важния Хайберски проход, чиито 16 вождове отказвали да се подчинят.²⁹ Освен на територията на Пакистан, афганистанската “непримирима опозиция” има създаден свой съюз и на територията на Иран – това т. нар. “съюз на осемте” в Иран, с говорител Мохамад Карим Халили.³⁰ Те са представители преди всичко на известната секта на Шиитите, последователи на Али, уважаващи само Корана.³¹ Няколко години след началото на съветско-афганистанската война, оценявайки реално положението, че “непримиримата опозиция” не е в състояние да воюва с големи групи моджахеди пряко срещу съединенията на съветската 40-армия, се преминава към партизанска война на различни направления с малки по състав, но много подвижни ударни формирования. Тук е уместно да се отбележи, че всички ръководители на “непримиримата опозиция” пряко или косвено били свързани с търговията с наркотици и прехвърлянето им на територията на Западна Европа или САЩ. По свидетелство на афганистанската преса, самият Гулбеддин Хекматиар имал в свое подчинение две скрити лаборатории по изготвянето и преработката на наркотици, които били разположени недалеч от гр. Пешавар, местността Адам-хел.³² Свързан с преработката, разпространяването и търговията с наркотици бил и другият ръководител на “непримиримата опозиция” – Бурханнудин Раббани. Неговите агенти нееднократно били залавяни при контрабандното прехвърляне на наркотици през летището в индийския град Делхи, като послед-

ните се представяли за “пропагандисти” на ислама.³³ Интересно е че, Гулбеддин Хекматиар намирал голяма база с идеите си за “ислямския радикализъм и фундаментализъм” сред много от арабските държави. Така например, ако в началото на 1980-те години в Афганистан се сражавали около 3500 араби, то в средата на 1980-те години, само в отрядите и в лагерите, намиращи се под командването на Хекматиар се сражавали или се обучавали вече около 18 000 арабски граждани.³⁴

Особено опасен за съветските военни подразделения от състава на ОКСВА и за подразделенията на въоръжените сили, верни на правителствата на Бабрак Кармал и на Наджибула, бил полевият командир Ахмад Шах Масуд. Фамилията на този прославен афганистански полеви командир имала няколко значения. Така например, на узбекски език тя означава “достигащ целта”. Не напразно срещу въоръжените му формирования, разположени в долината на река Панджшер се провеждат девет настъпателни армейски операции, осъществени от съединенията от 40-армия (ОКСВА) съвместно с подразделенията на афганистанските правителствени сили, подчинени на правителството в Кабул. Самият Ахмад шах Масуд получава от подчинените си признанието, че е панджшерски лъв, титла, която не се давала преди това на други. Той е възпитаник на парижкия лицей “Жансон-Сийи”, където преди началото на войната, защитава изследване и получава научната степен бакалавър.³⁵ След напускането на територията на съветските войски на територията на Афганистан през февруари 1989 г. и след падането на управлението на президента Наджибула в Кабул, Ахмад шах Масуд става министър на отбраната в първото правителство на Ислямска република Афганистан.

Във войната много често отрядите на “непримиримата опозиция” са използвали преносими зенитни ракетни комплекси (ПЗРК) за борба със съветската и афганистанската правителствена авиация, доставяни предимно от Великобритания, Франция и САЩ (“Стингър” и “Джавелин”, както и трофейни съветски тип “Стрела”)³⁶.

Според сведения на британския печат от 1988 г., “през по-

следните пет години да се закупи оръжие, да кажем в Карачи, не представлявало трудност, което направило този град приличащ на Бейрут в началото на гражданската война в Ливан. За две хиляди фунта стерлинги в Карачи било възможно да се купи ракета “Стингър”.³⁷

Много от полевите командири признават по-късно управлението на НДПА и политиката му за национално примирение и преминават и на негова страна. Такъв е и Сеид Мансур Надер и, при чиято поддръжка исмаилитите (една от големите групи на шиитското течение на исляма) постепенно вземат под контрол територията на провинцията Баглан и надежно охраняват почти 300 км участък на пътя Хайрагон-Кабул. Синът му Сеид Джафар е и командир на 80^{-а} дивизия и губернатор на провинцията Баглан. Самият Сеид Мансур Надери е освободен от затвора след падането на режима на Хафизула Амин по личната молба на правителствения и партиен лидер, пущуна от племето гилзаи, Наджибула.³⁸

Подписването на Женевските споразумения между представителите на СССР и САЩ не довеждат до успокояването на обстановката в региона – нещо повече, “непримиримата опозиция” започва демонстративно да го нарушава. Тези факти са изложени в специалната “Бяла книга” на МвнР на Афганистан, където са дадени многобройни примери за нарушаването на условията на Женевските споразумения. Така например, на 15 май 1988 г., в деня на встъпването на условията на Женевските споразумения, само в едно от крайграничните села – Тери-Мангал, разположено на 137 км. от пакистанския град Пешавар, са пристигнали около 100 камиона с оръжие и боеприпаси. Продължава да се увеличава интензитета на обучението на наемниците от афганистанската опозиция в тренировъчните лагери на крайграничните пакистански провинции.³⁹

Зле върху престижа на афганистанското правителство на Наджибула се отразява и фактът, че лидерите на опозиционните групировки в гр.Пешавар вземат решение да създадат свой консултативен орган “Шура” (съвет), който пък да сформира временно афганистанско правителство в емиграция, състоящо се от 28 члена. Според него в работата на “Шура”^{2-та} трябвало да участват

520 депутати, сред които щяло да има представители на полевите командири на “непримиримата опозиция”, на афганистанските бежанци***, религиозни представители, племенни вождове, пратеници на осемте шиитски групировки в Иран, както и около 20 представители на лидера на градското партизанско движение на Измаил Хан в Кабул.⁴⁰

Бойните действия на територията на Република Афганистан и престоят на съединенията от 40-а армия, се отразили зле и върху нейният оперативен тил (с това понятие най-вече се имат предвид тиловите региони, разположени на територията на Таджикистан и Узбекистан). Те директно се свързват с разлагащите процеси в СССР. Първите тревожни сведения от региона на Средна Азия започват да постъпват в Главното управление за криминални издирвания на МВД на СССР още през 1981 г.⁴¹ По-късно войната доведе до развихрянето на корупцията, вече обхванала висшите ешелони на властта (включително апарата на МВД и ЦК на Компартията на Узбекистан), до появата на нескончаема организирана престъпност в лицето на многобройни въоръжени банди, нелегални “цехове” за производство на стоки, до съществуването (по данни от 1985 г.) само в Ташкент на 20 престъпни клана, които разделяли града, областите и районите на република на зони на влияние.⁴² Следователят Телман Гдлян и журналистът Евгений Додолев, години по-късно съобщават че като че ли на територията на Узбекистан бе създаден “втори фронт”, а за многобройността на престъпните дела в оперативния тил на съветската 40-а армия говорили и многото следствени дела – такива като “бухарското”, “музафаровското”, “ергашовското”, “каримовското”, “московското” и т. н.⁴³ Била направена на най-високо равнище сериозната констатация, че “... местните организирани групировки използват опита на престъпната дейност на мафията”.⁴⁴

Особено сериозен противник, с който съветските органи за военно разузнаване и контраразузнаване се сблъскали при защитата на операциите на ОКСВА на територията на Афганистан е американското ЦРУ и Агенцията за национална безопасност (АНБ).

В структурно отношение може да се каже, че в региона на

Предна (Западна) Азия и Средна Азия е бил задействан практически целият огромен механизъм на американското разузнавателна общност в лицето на ЦРУ и АНБ. По-специално от страна на ЦРУ, в проследяването на бойните действия, в анализирането на мероприятията на съветското и афганистанско правителство, във формирането на американската политика към региона се включват със своите препоръки, анализи, легални и нелегални операции Оперативният директорат чрез Управлението за външно разузнаване, Управлението на външното контраразузнаване, Управлението на тайните операции, Управлението на техническите служби (т.е. Управление “Д”), Финансово-плановото управление, Центърът по борба с тероризма, Центърът по борба с наркотиците, двата географски отдела (този за Съветския Съюз и Източна Европа и Отделът за Близкия Изток и Южна Азия); Научнотехническият директорат чрез Управлението за изследвания и разработка на технически системи, Управлението по разработка и конструиране, Управлението по радиопрехващането, Управлението по техническо осигуряване, Информационната служба по чуждите радиопредавания, Националният център по дешифрирането на материалите от авиокосмическото разузнаване; Информационно-аналитическият директорат чрез три от общо петте Управления, а именно – Управлението за анализ на информацията по тогавашния съветския блок, изграден от държавите, участващи във Варшавския отбранителен договор, Управлението за анализ на информацията по европейските държави, Управлението за анализ на информацията по Близкия изток и Южна Азия. Допълнително от този директорат оказват сериозно влияние също така Управлението за текуща продукция и осигуряването на аналитическа работа, Управлението за научни изследвания и изследвания в областта на въоръженията, Управлението за глобалните проблеми, Управлението на информационните ресурси, Управлението за анализ на информацията за чуждите ръководители и др. От страна на Административният директорат на ЦРУ са задействани почти всички отдели, като може би най-важните от тях са Управлението по връзка с обществеността (пресслужбата на ЦРУ), Управлението по връзки със законодателните

органи и др.⁴⁵

По време на съветско-афганската война от 1979-1989 г., ЦРУ е оглавявано от четирима директори – това са адмирал Стенсфилд Търнър (до 20 януари 1981 г.), Уйлям Джоузеф Кейси (от 20 януари до 29 януари 1987 г.), Робърт Майкъл Гейтс (от 18 декември 1986 г. до 26 май 1987 г.) и Уйлям Хеджкък Уебстър (от 26 май 1987 г. до 31 август 1991 г.).⁴⁶ Интересен в случая е фактът, че Уйлям Дж.Кейси е ветеран от Управлението на стратегическите служби, работил още по времето на Втората световна война в американското Управление на стратегическите служби, с огромен опит в реализацията на военновременните разузнавателни операции.⁴⁷ Той е последният служител на УСС оглавил ЦРУ от знаменитата кохорта американски военни разузнавачи, които са служили рамо до рамо с генерал-майор Уйлям Джоузеф Донован. Неговото назначаване могло само да потвърди мнението, съществуващо от тогава, че се очаквало увеличаването на операциите навсякъде по света (като при световна война) и отдаването на предимството на военната страна на разузнавателните операции. След неговата смърт, разузнавателното ведомство на САЩ е поето от неговият първи заместник Робърт М.Гейтс, а по-късно и тогавашният директор на ФБР – Уйлям Х. Уебстър.

За това, какво влияние оказала развитието на съветско-афганистанската война върху разузнавателното общество на САЩ, говорил и немаловажният факт, че докато през 1980 г. бюджетът на разузнавателната общност на САЩ, отпускан за операции срещу СССР бил 58 процента, то през 1993 г., той вече паднал на “скромната” сума от 13 процента.⁴⁸

От техническите средства в разузнаването на региона, на които се придавало огромно значение са били космическите сателити за заснемане, прехват и снемането на информация, за осигуряването на свързка и т.н. За тази цел се използвали и различни космически средства, включително и американски сателит за оптическо разузнаване и дистанционно сондиране от модела “КН-11”, чиято орбита със започването на войната в Средна Азия е коригирана и изведена от дълбочина на космическото пространство и прехвър-

лена над територията на Република Афганистан за събиране на повече информация. Информацията от този модел американски сателити, чието съкращение означавало на английски език “ключалка” (keyhole) се предавала от американските специалисти на представителите на пакистанската междуведомствена разузнавателна служба (оглавявана от генерал Дурани), които посочвали на афганистанската непримирима опозиция къде да насочват острието на своите атаки. Тактико-техническите данни на този спътник най-точно могат да бъдат дадени като снабден с телескопическа система за формирането на изображението, с разрешаваща способност от 6 дюйма (т.е. 15,3 см.), което позволява да се фиксират практически всякакви обекти на повърхността на земята. Както отбелязва в своето изследване бившият служител на американското Управление на стратегическите служби, а по-късно и директор на Централното разузнавателно управление (ЦРУ) Алън Дълес “с помощта на спътника КН-11 може да се различи един молла от друг в Техеран по дължината на брадата. С помощта на този спътник може да се различат номерните знаци на колите”.⁴⁹ Вече в наши дни, руските изследователи А.Колпакиди и О.Лемехов споменават в едно от своите изследвания, че “получените снимки с изводите за маневрите и операциите на Съветската армия всяка седмица се предавали на пакистанското разузнаване, което помагало на афганистанските антиправителствени сили да определят целите на своите атаки. Благодарение на това станали възможни сложните операции, изискващи точност и синхронност на действията. Не изоставало от ЦРУ и АНБ, което концентрирало своите подслушващи устройства върху Афганистан и Съветска Средна Азия. С помощта на електронното разузнаване американците прослушвали всички преговори на съветската авиация в този регион и оперативно предавали получените сведения на моджахедите”.⁵⁰ За възможностите на този модел американски сателит преди всичко говори неговата огромна разрешаваща възможност при заснемането осъществявано от космическото пространство, която притежавал, като по такъв начин ставало възможно да се откриват маскираните, реконструирани или изградени нови и най-важни военни обекти.⁵¹

Съветското военно ръководство знаело за съществуването и дейността на КН-11. Нещо повече, то успяло да получи техническата документация към използването на американския сателит КН-11 чрез своя разузнавач в ЦРУ – Уйлям П. Кампайлс, който го предава през февруари 1978 г. на съветския военен аташе в Гърция.⁵²

Години по-късно с разсекретяването на много от тайните на ЦРУ на САЩ станало известно, че точно на 15 февруари 1989 г., в щаб-квартирата на разузнавателното управление на САЩ в Ленгли е бил направен истински празник, още повече че тук никои не смятал, че с изтеглянето на съветските войски от територията на Република Афганистан войната е завършила.⁵³ Но подобни пирове за съжаление не завършват никога добре.

Според американският автор Робърт Каплън, прекарал цялата афгано-съветска война в лагера на муджахедините, съдбовната грешка е била допусната от американските военнополитически лидери при оценката на нагласата на афганските терористични групи. Те са се надявали, че тяхната омраза към комунизма абсолютно доминира нагласата им, подценявайки антизападния фундаменталистки елемент. “Концентрирахме се прекалено върху войната със Съветите и изпуснахме факта, че ислямът става твърде екстремистки в Афганистан и Пакистан. Най-важното, което изпуснахме, бе елементът у а х а б и – саудитската екстремистка секта, която се присъедини към муджахедините. Така към средата на 1990-те години Афганистан стана един вид център на тероризма, и това бе времето, когато муджахедините изтърваха възможността да съставят работещо правителство. Муджахедините трябваше да върнат Афганистан към някаква стабилност и ако това бе станало, щеше да бъде избегнат фундаменталистският кошмар”.⁵⁴ За това директно допринеса и политиката на американското правителство, което е принудено да толерира в антикомунистическия лагер и противоамерикански групи начело с Хекматиар. Това се дължи на настояването на Пакистан който иска да контролира новата афганска политика. Главното за Пакистан е един антииндийски Афганистан, който изисква присъствие на крайно екстремистки ислямски

групи, войнствено настроени към всичко прозападно. А САЩ не могат ефективно да се противопоставят на това, защото да тях е по-важен Пакистан, отколкото пустинята Афганистан.

“Това бе лошо за Афганистан – смята Каплън.... – главният проблем за Южна Азия са институциите на Пакистан. Те доведоха до слабостта на Афганистан и го хвърлиха в хаос. Именно в тази обстановка Ал Каида съумя да се окопае в региона и да извършва рокадни движения между двете страни, отървавайки се от преследване”.

Тази ситуация бе предсказана от лидера на муджахедините Ул Хак, екзекутиран от талибаните. Той открито предупреждава американците, че тяхната подкрепа за фундаменталистите ще взриви положението.⁵⁵ Но подтиквани от своя основен партньор – Пакистан – те оставиха този политик на произвола на съдбата. Впоследствие, през 1993-95 г. настъпи анархична ситуация и гражданска война, която бе използвана от терористите. “Където има слаба държава и безредие, там има и тероризъм” – смята същият Каплън. Но отговорът не е чак толкова елементарен. Това явление има конкретна социална основа – желанието за теократична и автократична власт, която не признава никакво опекунство. Американските усилия за арабско-израелско помирение бяха последният предупредителен импулс за ислямските терористични структури, които искаха да изпреварят неизгодно за тях мирно уреждане: именно от волния Афганистан те замислиха и планираха своите убийствени удари през септември 2001 г., координирайки ги с широка глобална мрежа от информационни квартири. Разходите от 4-5 млн. долара за подготовката на тази операция бяха лесно спестени средства от предишни дотации на Ленгли и доходи от наркотрафика. Не отговаря на истината твърдението, че тези пари са отпуснати от саудитските авоари на семейството на бен Ладен и кралските му родственици.

В заключение трябва да се подчертае, че политиката на САЩ спрямо развитието на тази кръвопролитна десетгодишна война в пределите на Азия не можа разреши нито един проблем – нещо повече, тежкото и наследство рефлектира още по-трагично,

факт който не остана скрит от учените изследователи и от световната общественост. Напротив, Афганистан стана убежище на непримирими ислямски фундаменталисти, сред които и легендарната “Ал Каида”, на международни авантюристи и незаменима “свободна територия” за всякакви международни конспирации. За това съществуваше изградена материална база, готови човешки ресурси и което е най-важното – готов модел за широкомащабна терористична война срещу всякакви външни противници.

БЕЛЕЖКИ

¹ Котев, Н., “Особености на бойните действия в Афганистан през 1979-1989 година” – в сп. “Военен журнал”, С., 2001, бр.4.; Котев, Н., Котева, Авр., “Военнополитически проблеми на двадесетгодишната съветско-афганската война” – в сп. “Международни отношения”, С., 2002, № 1; Котев, Н., Котева, Авр., “Някои въпроси от историята на съветско-афганската война (1979-1989 година) – в сп. “Исторически преглед”, С., 2002, кн.3-4; Котев, Н., Котева, Авр., “Международни реакции от навлизането на 40-та съветска армия в Афганистан и ескалиране на международното напрежение в света през 80-те и 90-те години на ХХ в.” – в сп. “Исторически преглед”, С., 2003, кн.5-6; Котев, Н., Авр.Котева “Авиационните експонати, представени в експозицията на Националния исторически музей, в бойните действия в съветско-афганистанската война (1979-1989 г.) – в сп. “Известия на Националния исторически музей”, Велико Търново, 2004, том XIV.

* Силите за бързо реагиране са създадени въз основа на директивата № 18 от 1 март 1980 г. на президента Джими Картър, като първоначално в тях влизат около 100 хиляди военнослужещи. След предаването им в подчинение на Обединения комитет на началниците на щабовете, през октомври 1981 г. числеността им нарастнала до 230 хиляди души. През януари 1983 г. във връзка с разширяващата се криза във военнополитически план в региона на Средна Азия и Персийския залив, е създадено “Централното командване” на СБР (Сентком), с цел на координирането на действията на тези сили в региона, започвайки от Средиземно море, преминавайки до богатия с нефт Персийски залив и достигайки държавите, граничещи с басейна на Индийския океан.

² Мяло, К. Г., “Россия и последние войны XX века (1989-2000). К истории падения сверхдержавы”, М., 2002, с. 28.

³ Чехонин, Б., “Неспokoйные будни Кашмира” – в: “Новое время”, М., № 38, 17 септември 1982 г.

⁴ Чернявский, В., “Шпионский консорциум” – в: “НАТО – орудие агрессии. Бесплатное приложение к журналу “Новое время”, М., 1983, с. 29.

⁵ Алганов, И.В., “Пакистан в начале 80-х годов” – в сп. “Новая и новейшая история”, М., 1983, № 5, с. 164.

⁶ Фурсаленко, Ал., Нафтали, Т., “Адская игра. Секретная история Карибского кризиса 1958-1964 г.”, М., 1999.

⁷ Котев, Н., Котева, Авр. “Някои въпроси от историята на съветско-афганската война (1979-1989 година) – в: “Исторически преглед”, С., 2002, кн.3-4, с. 202.

⁸ Кассис, В., Колосов, Л., “Из тайников секретных служб”, Москва, 1981, с. 226.

⁹ Пак там, с. 226-227.

¹⁰ Интересен е фактът, че сенаторът Ф. Чърч е от групата съмишленици на кандидат-президента Дж. Макгавърн, който в периода 1979-1980 г. (началото на войната на територията на ДР Афганистан), е бил за положителното развитие на съветско-американските отношения по проблемите на ОСВ-2. Виж: Цаголов, Г.Н., “Миллиарды на оружие. Военно-промышленный комплекс США”, М., 1981 г., с. 192-193.

¹¹ Кассис, В., Колосов, Л., пос. съч., с. 229.

¹² Сергеев, Ф., “Если сорвать маску... Центральное разведывательное управление США как оно есть”, М., 1983, с. 302-303.

¹³ “Малая война. Организация и тактика боевых действий малых подразделений. Хрестоматия”, (съставител и редактор А. Е. Тарас), Минск, 2000, с. 488-489.

¹⁴ Барынькин, В. М., “Навыками партизанской войны афганские боевики овладевали в лагерях Пакистан и Ирана” – в сп. “Военноисторический журнал”, М., 2000, № , с. 75.

¹⁵ “Опыт засадных действий. Афганская война 1979-1989. (Перевод с англ. языка Эдуарда Гафарова), 2001 – в: http://www.artofwar.ru/ambush/afg_ambush_1.html.

¹⁶ Чугунова, Н., “Письма военврача с последней войны” – “Ого-Юек”, М., №28 (3233) 8 – 15 июля 1989, с. 11.

¹⁷ Ронин, Р., “Своя разведка. Способы вербовки агентуры, методы проникновения в психику, форсированное воздействие на личность, технические средства скрытого наблюдения и съема информации. Практическое пособие.”, Минск, 1999, с. 279.

¹⁸ “Энциклопедия военного искусства. Герои России” (автор-съставител Т. Н. Панькова), Минск, 1998, с. 279-280.

¹⁹ Ткаченко, С., “Повстанческая армия: тактика борьбы” (под общата редакция на А. Е. Тарас), Минск, 2000, с. 478. Терминът ПУ-контейнер е

въведен от украинския автор С. Ткаченко.

²⁰ Пак там, с. 478.

²¹ Левин, В., “Бизнесмены удачи” – в сп. “Знамя”, М., № 3 (март), 1982, с. 192.

²² Пак там, с. 192-193.

²³ Барынькин, В. М., пос. съч., с. 78.

²⁴ “Опыт засадных действий. Афганская война 1979-1989. (Перевод с англ. языка Эдуарда Гафарова), 2001 – в: http://www.artofwar.ru/ambush/afg_ambush_1.html.

²⁵ Кожушко, Е. П., “Современный терроризм: Анализ основных направлений. (под общата редакция на А.Е.Тарас)”, Минск, 2000, с. 307.

²⁶ Чугунова, Н., пос. съч., с. 10.

²⁷ Вж. в-к “Работническо дело”, С., бр. 305 от 31 октомври 1988 г.

²⁸ Ассеевский, Ал., “ЦРУ:шпионаж,терроризм, зловещие планы”, М., 1984, с. 265-266.

** За последния период от живота на Ахмад шах Масуд, виж подробно статията на Константин Лежандр “Охота на льва.” “Представители французских спецслужб рассказали “Итогам” о том, кто стоял за убийством легендарного афганского моджахеда Ахмада Шаха Масуда, прозванного Панджшерским львом” – в сп.”Итоги”, М., бр. 6 (296), 12 февраля 2002 г., с. 16-17.

²⁹ Аренс, д-р, “Юридическая энциклопедия”, М., 1862, с. 143.

³⁰ вж. в-к “Работническо дело”, С., бр. 340 от 6 декември 1985 г.

³¹ Пак там, бр.38 от 7 февруари 1989 г.

³² Аренс, д-р, пос. съч., с. 143.

³³ Абаев, А. Ч., “Апрельская революция 1978 г. в Афганистане в освещении буржуазной историографии” – в сб.Академия Наук Узбекской ССР. Институт Востоковедения им. Абу Райхана Беруни. “Фальсификаторы истории (критика буржуазной историографии Средней Азии и стран зарубежного Востока)”, Ташкент, 1985, с. 83-84.

³⁴ Пак там, с. 84.

³⁵ Мяло, К.Г., пос. съч., с. 28.

³⁶ Лежандр, К., пос. съч., с. 17. Тук е уместно да се спомне, че парижкият лицей “Жансон-Сийи” е своеобразен инкубатор за кадрите на афганската интелигенция – в него дори е учил последният афгански крал Захир Шах.

³⁷ Котев, Н., “Особености на бойните действия в Афганистан през 1979-1989 година” – в: “Военен журнал”, С., № 4 от 2001 г., с. 117.

³⁸ “Политические портреты”(съставител А.Д.Сабов), М., 1989, с. 137.

³⁹ Вж. в-к “Правда”, № 191 (25909), 10 юли 1989 г.

⁴⁰ Мяло, К. Г., пос. съч., с. 27; Котев, Н., Котева, Авр. Съветс “Меж-

дународни реакции от навлизането на 40-та ка армия в Афганистан и ескалиране на международното напрежение в света през 80-те и 90-те години на ХХ век” – в сп. “Исторически преглед”, С., 2003, кн. 5-6, с. 161-162.

*** За истинската същност на дейността на тези афгански бежанци виж по-подробно статията “Это не беженцы, а террористы и бандиты” – в сп. “За рубежом”, М., 1982, № 20, с. 15.

⁴¹ Вж. в-к “Работническо дело”, С., бр. 34, от 3 февруари 1989 г. журналистът на вестника “Работническо дело” в своята специална кореспонденция до София, се е предоверил на информацията на Агенция Франс прес, и не е разбрал за кои “представители на властта в Кабул” става дума.

⁴² Лиханов, Дм., “... но здравствует король” – в “Огонек”, М., № 19 (3172), 7-14 мая 1988, с. 29.

⁴³ Лиханов, Д., “Клан. Очерк-предупреждение” – в “Детектив и политика”, М., 1989, с. 266-267.

⁴⁴ Лиханов, Дм., “... но здравствует король” – в “Огонек”, М., № 19 (3172), 7-14 мая 1988, с. 29.

⁴⁵ Гдян, Т., Додолев, Е., “Ступени” – в “Детектив и политика”, М., 1989, с. 269-298.

⁴⁶ Даллес, Алл., “Искусство разведки”, М., 1992, с. 276-281. Бившият директор на Централното разузнавателно управление Алън Дълес е автор и на една друга нашумяла книга за провеждането на тайните преговори в Швейцария за края на Втората световна война в Европа – виж: Даллес, Алл., “Тайная капитуляция”, М., 2002.

⁴⁷ Пыхалов, И. В., “Спецслужбы США”, Санкт Петербург, 2003, с. 77.

⁴⁸ Пак там, с. 98-99. По време на Втората световна война, през 1943 г., Уйлям Кейси е вече лейтенант от УСС. По това време той е на 30 години, но независимо от това на често пъти се консултира по различни въпроси направо с ръководителя на УСС, Уйлям Донован (“Дивият Бил”). Вж: Удърд, Б., “Телена. Тайните войни на ЦРУ (1981-1987)”, С., 1989, с. 65.

⁴⁹ Абаринов, Вл., “Вещие сны президентов” – в. “Совершенно секретно”, № 7 (158), июль 2002, с. 11.

⁵⁰ Даллес, Алл., “Искусство разведки”, М., 1992, с. 266.

⁵¹ Пыхалов, И. В., “Спецслужбы США”, Санкт Петербург, 2003, с. 185.

⁵² Колпакиди, А., Лемехов, О., “Главный противник. ЦРУ против России”, М., 2002, с. 294-295.

⁵³ Хозин, Г. С., “Великое противостояние в космосе (СССР-США). Свидетельства очевидца”, М., 2001, с. 253, с. 127.

⁵⁴ Цит. по Atlantic Monthly, <http://mediatimesreview.com/kaplan.php>

⁵⁵ Ibidem.